

KEŞAN'DA RÜSTEM BABA DERGÂHI

RÜSTEM BABA DERVİSH CONVENT IN KESAN

Dursun Gümüőğlu¹

ÖZET

Rüstem Baba Seyyid Ali Sultan'la beraber Rumeli'nin fethine katılan Kırklar'dan birisidir. Hacı Bektaş Veli, Kırklar'a görev taksimi yaparken Rüstem Baba'ya da grubun kazaskerliği görevini vermiştir. Kendisinden bahseden yegâne yazılı kaynağımız Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi'dir. Velayetname'de Megairi dağı denilen bir yerde tekkesini kurup canlar uyardığı belirtilmektedir. Bu yazıda Rüstem Baba'nın hem tarihsel kişiliği hem de bu gün Edirne Keşan yakınlarında kalıntıları bulunan tekkesi hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Rüstem Baba, Seyyid Ali Sultan, Bektaşî, Keşan

ABSTRACT

Rüstem Baba, together with Seyyid Ali Sultan, is one of the Forties who crusaded to the invasion of Rumelia. While Hacı Bektash Veli was assigning duties for Forties, he appointed Rüstem Baba as kazasker (a military judge in Ottoman). Velayetname of Seyyid Ali Sultan is the only source mentioning him. It is stated in the velayetname that he set his dervish lodge up in Megairi Mountain and reinvigorated the people. In this article, the historical identity of Rüstem Baba and the remaining of his dervish lodge in the neighborhood of Keşan, Edirne will be handled.

Key Words: Rüstem Baba, Seyyid Ali Sultan, Bektashi, Keşan

Giriş

Rüstem Baba, diğer adıyla Rüstem Gazi, Seyyid Ali Sultan ile birlikte ve Orhan Bey'in emriyle Çanakkale'ye geçerek Rumeli fethini gerçekleştirmiş alperenlerdendir. Bektaşîliğin yayılmasında çok büyük hizmetleri olmuştur. Fetihte onlarla beraber Süleyman Paşa, Emir Sultan, Seyyid Zâli, Gazi Evrenoz, Hacı İlbey, Ece Bey, Gazi Fâzıl, Seyyid Ahmed, Seyyid Hamza, Seyyid Furki, Akufi ve Abdüssamed Fakih de bulunmaktaydı (Yıldırım, 2007:145).

Rumeli'nin fethine katılmış, Bektaşîliğin Balkanlardaki en önemli temsilcisi olan Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli Sultan)'ın velâyetnâmesini kaleme alarak günümüze ulaşmasına sebep olmuştur. Daha sonra aşağıda ayrıntılarını açıkladığımız dergâhını kurmuş, ondan sonra gelenler de yüzyıllarca insanlığa hizmet etmiştir.

¹ Bağımsız araştırmacı-yazar.

Bilindiği gibi bektâşi dergâhları, dervişlerin gönüllü olarak çalıştıkları, hayvancılık ve tarımla uğraşılan, hem üretim, hem de eğitim merkezleriydi. Bu merkezlerde büyük ahırlar ve erzak depoları da bulunurdu. Anadolu'nun, Balkanlar'ın çeşitli yerlerinde bu dergâhların yüzlercesine rastlanmaktaydı. Osmanlı coğrafyasında yaklaşık her 35 kilometrede bir Bektaşî tekkesi bulunduğunu tarihi kaynaklardan öğrenmekteyiz. 2003 yılı temmuz ayında arkadaşımın daveti üzerine Edirne İline bağlı Keşan-Erikli'ye yaptığım bir gezide kendisinin yönlendirmesi ile Rüstem Baba Dergâhı'na gitmiştik. Havanın aşırı sıcak olmasına rağmen onların da yardımı ile orada bulunan Hüseyinî taçlı mezar taşlarını fotoğraflamış ve ayakta kalabilen mezar taşlarının okunabilenlerini yeni yazıya çevirmiştik. Aynı tarihlerde Edirne'de basılan "Yöre" isimli dergide, Ayhan Tunca ve Ratip Kazancıgil tarafından bu bölge ile ilgili yazılan makalede şu bilgiler bulunmaktadır:

"Rüstem Baba Orta Asya'dan Anadolu'ya olan Türkmen akıncıları sırasında Horasan Erenleri ile gelen ve Şâzi Kösemihal'in deyimiyile 'Kolonizatör Türk Dervişler' sınıfındadır. Bunların özellikleri, akıncılar yolu üzerindeki stratejik önemi olan geçit veya gözetleme yerlerine yerleşip, arkadan gelen akıncılara, düşman hakkında bilgi toplamak habercilik etmek, gelip geçenleri misafir edip kolaylık sağlamaktır.

Bunlar aynı zamanda savaşçı topluluklardır. Nitekim menkıbelerden öğreniyoruz ki, Rüstem Baba da, şimdiki Mecidiye Köyü, Erikli ve Beyköy üçgeni arasındaki, Saroz'a uzanmış Baba Burnu denilen tepeyi, yerleşme yeri olarak seçmiştir. Seçilen yer strateji bakımından, Enez yolu ile Balkanlara açılan bir gözetleme tepesidir. Öyle ki günümüzde bile çıkarma alanına hâkim olup, çıkarmayı kontrol eden birliğin komuta yeridir. Bu yer için Rüstem Baba ve dervişleri ile Beyköy'ün beyi arasında büyük bir savaş olmuştur. Rüstem Baba, büyük bir çınarı kökünden söküp beyin üzerine yürümüş, tepedeki taşlar da hareketlenip ona yardımcı olmuşlar. Sonuçta Baba, yanındakilerle beraber o yöreye yerleşmiş ve dergâhını oraya kurmuştur. Günümüzde o yöredeki, Baba Burnu, Baba Çeşmesi, Baba Deresi, Baba Tarlası, Baba Korusu, Baba Değirmeni adları hep Rüstem Baba dergâhından kalan hatıralardır. Yeniçeri teşkilâtının kaldırılması üzerine 1826 padişah II. Mahmud'un fermanı üzerine, diğer Bektaşî dergâhları ile beraber Rüstem Baba Dergâhı da yıktırılmış, taşları, civar köylüler tarafından yağmalanarak inşaatta kullanılmıştır. Dergâhın yakın zamanlara kadar civar köylüler arasında, özellikle Hidrellezler'de ve aşure aylarında bir ziyaret yeri olduğu da bilinmektedir. Köylerden guruplar halinde gelinip kazanlar kurularak kurbanlar kesilip yemekler pişirildiğini bilen yaşlılar böyle anlatmaktadırlar" denilmektedir (Yöre, 2003:23).

Rüstem Baba diğer adı ile Rüstem Gazi padişahın bağışladığı bu arazi üzerinde bir dergâh yapmış,1423 yılında da vefat etmiştir (Yıldırım, 2007:54).

Makalede Osmanlı dönemi divan şairlerinden Mehmet İzzet Molla'nın "Mihnetkeşan"² adlı manzum eserinden faydalanılmıştır. Keçecizâde Mehmet İzzet (İzzet Molla) kazaskerlerden

² Çektiği çileleri ifade eden zahmetler destanı anlamındadır. **Mihnetkeşan**: sıkıntı çeken

Mehmet Salih Efendinin oğlu olup 1785 tarihinde doğmuştur. II. Mahmud döneminde Sadrazam Hamdullah Paşa'yı eleştiren konuşması nedeni ile 1822 yılında Keşan'a sürgün edilmiş ama kadılık görevi elinden alınmamıştır. Keşan'a gelince pek çok yeri ziyaret ettiği gibi Rüstem Baba Dergâhını da ziyaret etmiştir. Buradaki anılarını "Mihnetkeşan" adlı eserinde şu şekilde anlatmaktadır. "Muarız kenarında Rüstem Baba Dergâhına gittiğimizdir: O ulu dergâhu görünce hemen secde ettim. İçeriden iki can gelip bizi karşıladılar. Hemen baş keserek (baş eğerek) ellerini öptüm. Meydan kapısına geldik. Orada mürsidle görüştük. Bana "Ey tarikat yolunun âşığı safa geldin" dedi. O bizde hürmet saygı meydandadır. Önce o yüce makam görülsün" dedi. Meydan süslü değildi ama onu mânevi değeri süslüyordu. İstanbul'daki dergâhlara benzemiyordu. Mermerleri ayna gibi parlıyordu ve gönülleri yansıtıyordu. O sırada tarikat Pîri (postnişini olan baba) geldi ve şeyh Pîr'e 'destur' deyip çekildi. O görkemli misafirhâne daire daire idi. Hemen bana gönül açıcı bir hücre açtılar, oraya yerleştim. Bazen ahbablarla bazan da baba ile oturduk. Böylece zevk içinde akşam oldu. Bir kalender (Bektaşî Dervîşi) yemeğin hazır olduğunu haber verdi. Süslü deriden sofrâ örtüsünü açtılar. Ekmek kebab helva çok lezzetli idi. Herkes yemekten çekilince ışıklar (genç dervîşler) چراغları uyandırdılar. O gece felek de چراغını yaktı. Çevre ışığa boğuldu (Yöre,2003:24). Nihayet sabah olur Hacı Bektaş Veli'ye hitab ederek Mevlâna'ya seslenir.

Der-i Hacı Bektaş'a ettim niyâz,
Dedim ey serefrâz-i her serefrâz

***

Bu şeb kıymet-i nânini,
Dirig eyleme huvân-i ihsânini

***

Geçer Hazret-i Mevlâna'ya sözü'n,
Mugayir değıldir özüyle sözü'n

***

Niyâz edip ağladım Hazret'e
Dedi bir kalender gelüb İzzet'e

***

Erenler buyur aşk meydanına
Şu âşıkların bezm-i figânına³

Aynı makalenin devamında, Rüstem Baba'nın Hayat Hikâyesini İzzet Molla şöyle anlatır:

Sekiz yüz hududunda Rüstem Baba
Kudûm eylemiş Rum'a behr-i gazâ

Horasan ilinden çehl-i bâr ile
Gelüb niyet-i kahr-ı küffâr ile

Süleyman Paşa ile azm idüb
Beraber o sultanla rezm idüb

İdüb Rumeli ülkesin cây-ı gâh
Binâ eylemişler birer hânigâh" (Yöre, 2003: 25)

³ **Der:** kapı, niyaz: saygıyla eğilme, dua, **Serefrâz-ı hem serefrâz:** üstünlerin üstünü **Şeb:** gece, **Nân:** ekmek, **Dirig:** yasaklama **Mevlâna:** efendimiz, **Mugayir:** zıt, karşıt, **Bezm-i figan:** (Tanrı aşkı ile olan inilti) çılglık meclisi.

Yeniçeri Ocağının kaldırılması ile birlikte Bektaşî Tekkeleri de kapatılmıştır. Pek çok Bektaşî Dergâhı gibi, Rüstem Baba Dergâhı da, kaybolmaya yüz tutan dergâhlarımızdandır. Dergâh, Edirne ili Keşan ilçesine bağlı Mecidiye Köy, Erikli ve Beyköy üçgeni arasında kalan Baba Burnu denilen tepe üzerinde bulunmaktadır. Osmanlı'da dergâhlar aynı zamanda haberleşme ve dinlenme yeri olması bakımından konuları önemlidir. Tekkenin Ege denizi istikametinde geniş bir düzlük ve göl bulunmaktadır. Aynı zamanda Enez yolu ile Balkanlara açılan bir gözetleme tepesidir. Bu gün bile bu özelliğini korumaktadır. 1826 yılında II. Mahmud tarafından Bektaşî tekkeleri kapatıldıktan sonra, burası da yıkılmış, dergâhın binaları yerle bir olmuştur. Oldukça sık ve dikenli olan bitki örtüsünün altında, son derece az mezar taşları kalmıştır. Bu taşların bazıları kırılmış parçaları sağa sola dağılmıştır. Dergâh alanı içindeki tümseklerden, etrafta dağılmış olan taşlardan bina duvarlarının yerlerini zorlukla tahmin etmek mümkün olmaktadır. Mezar taşları çok bakımsız olduğundan zamanla yazılar silinmiş ve okunamaz hâle gelmiştir, okunabilen kısımlar aşağıdadır.

No:1⁴

Hû! .....ginli Hüseyin Baba nice dem mukîm-i post olub/ bu asitânda kerâmât ehli olduğuna anın/ zuhûr etmişdi gün a gün nişâna/ hikâyet-i erenler neşesi rûz-ı şenli bahş olurdu/ bendegân-ı resîde olduğu dem va'di Hakk-ı bekâya/ şevk olar oldı revâne merhûm Hüseyin Baba'nın rûhu için el fâtiha sene 1227

No:2⁵

Hû! Rüstem Baba Sultan Tekkesi postnişini Ali Dede rûh-ı revânî şâd ola sene 1192

No:3⁶

Hû! Dâr-ı Dünyâ'dan çekildi /rûhunu şâd eyleye her dem anın bu ceddi/ hatif-i gani .... İbrahim Seyfi Baba Efendi cânib-i ali sene 1182

No:4⁷

Kutbü'l-ârifin Rüstem Baba Tekkesi'nde mihmândâr merhûm ve mağfûr Seyyid Yakub'un rûhu için el fâtiha sene 1216

No:5⁸

Hû! Merhûm, mağfûr Derviş Seyyid Ali rûhu için el fatihâ sene 1234

No:6⁹

Sene 1195

No:7

El fatihâ
Merhûm, mağfûr El hac Mehmed Ali'nin rûhuçün fâtiha
Sene 1150

⁴Tacı yok.

⁵Tacı yok.

⁶Hüseyinî taçlı

⁷Hüseyinî taçlı

⁸Tacı yok.

⁹Başlık kısmı kırılmış, yazılar silik sadece tarihi okunabilmektedir.

No: 8¹⁰

Yâ Hû! Etmeyüb rağbet-i fenâ giymedi/ fahr-i kabâsın idüb/ rağbet giyüb fakrı , ibâsız bu dergâhın hem/ oldı postnişini, anlar/ hizmetle oldı hem himmetler daisin/ Merhûm, mağfûr İbrahim Baba'nın rûhuna fâtiha 1216

Rüstem Baba Dergâhının alt tarafında halen Tekke çeşmesi bulunmaktadır ve güzel bir piknik alanıdır. Hıdırellez'de ve aşurede çevre köylerdeki insanlar buraya gelmektedir. Üzerindeki kitabede şunlar yazılıdır:

Râh-ı âb-ı sekâhüm içenler katresin cânâ
Hayât-ı câvidân olsun Kudûret görmesin asla
Yedenler geldiler şeyyen dediler iş bu tarihi
Hasaneyn¹¹ aşkına kıldı küçük Hüseyin Dede icrâ-i mâ sene 1239

Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki 9771 numaralı Maliyeden Müdevver Bektaşî tekkeleri ile ilgili defterde ise kapatıldıktan sonra Rüstem Baba dergâhı ile ilgili şu kayıtlar bulunmaktadır.

“Der-Kazâ-i Keşan Zâviye-i Rüstem Baba ve Okçu Baba

Kırkbeş ve kırkaltı seneleri hâsılatı bundan böyle bi' t-tahkik iltizâm olunduğu Kaydı inhâ mukâta'ât hazinesine ilm u haberi virildi. Fî 6 Rebîyü'l-âhir sene 1243. (Milâdi 1827)

Zavâyâ-yı merkûmenin kırk üç senesinden berü hâsılatının tahsili ve zâviye-i

Merkûme emlâkı fûrûht olunarak ma' resm-i hümayûn mu'accesinin irsâli bâbında emr-i âlî virilmiş. Fî 5 Muharrem sene 1247

Zâviye-i mezkûrenin kırk dört senesi hâsılatı âlişân-ı şer zimmetinde olduğundan

Tahsili bâbında emr-i âlî virilmiş. Fî 9 Rebîyü'l-âhir sene 1247

Zâviye-i mezkûre emlâkları mahallinde kırkaltı senesine mahsûben tesbit ve

Hâsılatı ve tahsili bâbında emr virildi. Fî 19 Ramazân sene 1247.

Berâ-yı eşya inhâ vesâire zâviye-i Rüstem Baba

	25695 guruş
mesarîfât	03675 guruş
	22020 guruş”

¹⁰ Hüseyin Taçlı

¹¹ Hasaneyn: Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

Sonuç

Balkanların fethinde olağanüstü yararlıklar gösteren Rüstem Baba'nın hatırasına saygı ve millet olarak bir vefa borcumuzun ödenebilmesi için bu tarih hazinemiz unutulmamalı, tekrar insanlığa kazandırılması için restorasyon çalışması yapılması gerekmektedir. Sayın Kültür Bakanlığı'mızın yetkililerini geçmişten geleceğe bizi bağlayan tarih hazinemizden birisini kurtarmaya davet ediyorum.

Kaynakça

- 1- Yıldırım, Rıza. (2007). *Seyyid Ali Sultan Velâyetnâmesi*, Ankara:TTK.
- 2- Kazancıgil, Ratip. (2003). "Rüstem Baba Dergâhı'na bir Araştırma Gezisi", *Yöre sayı*: 37-38 Nisan-Mayıs
- 3- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, "9771 numaralı Maliyeden Müdevver Defter"
- 4- Noyan, Bedri. (1987). "Bektaşilik ve Alevilik Nedir", Ankara 1987

Rüstem Baba Dergâh'ı mezar taşlarından örnekler

